

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

JAZZ

Traducere din limba engleză
de Oana Zamfirache

EDITURA
ART

Redactor: Passionaria Stoicescu
Machetare și design: Walter Weidle
Tehnoredactor: Angela Ardeleanu
Coperta: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MORRISON, TONI

Jazz / Toni Morrison ; trad. de Oana Zamfirache.

– București: Art, 2012

ISBN 978-973-124-729-8

I. Zamfirache, Oana (trad.)

821.131.1-31=135.1

Toni Morrison

Jazz

Copyright © Toni Morrison, 1992

© Editura ART, 2012, pentru prezenta ediție

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Pentru R W și George

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Eu sunt numele sunetului
Și sunetul numelui.
Eu sunt semnul literei
Și menirea despărțirii.

Tunetul, Mîntea perfectă

NAG HAMMANDI

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Șt, o cunosc pe femeie. Înainte locuia cu o grămadă de păsări pe Lenox Avenue. Îl cunosc și pe soțul ei. S-a îndrăgostit de o fată de optsprezece ani, cu o dragoste din aceea profundă și înfiorătoare care îl făcea atât de fericit și atât de trist, încât a împușcat-o doar ca să continue să simtă. Când femeia, Violet, se duse la înmormântare să vadă fata și să-i taie chipul mort, a fost aruncată la pământ și dată afară din biserică. A fugit apoi prin zăpadă, și când s-a întors în apartamentul lor, a scos păsările din cuști și le-a dat drumul pe fereastră ca să înghețe sau să zboare, inclusiv papagalul care spunea: „Te iubesc“.

Zăpada prin care alerga era împrăștiată de vânt și nu lăsa nici o urmă prin ea, așa că o vreme nimeni nu știu exact unde anume pe Lenox Avenue locuiește. Dar, ca și mine, știau cine este, cine trebuia să fie, căci știau că soțul ei, Joe Trace, fusese cel care o împușcase pe fată. Nu s-a găsit nimeni care să-l acuze, pentru că nimeni nu-l văzuse de fapt, iar mătușa fetei nu voia să-și irosească banii cu avocați neputincioși sau cu polițiști zeflemitori, știind că cheltuiala n-o să ajute la nimic. În plus, află că bărbatul care îi împușcase nepoata, plângea cât era ziua de lungă și asta, atât pentru el cât și pentru Violet, era la fel de rău ca închisoarea.

Indiferent de durerea pe care o provocase Violet, numele ei fusese adus în discuție la întâlnirea din ianuarie a Clubului Femeilor din Salem, ca al cuiva care are nevoie de ajutor, dar ideea fusese respinsă, căci doar rugăciunea, și nu banii, o mai putea ajuta acum, din moment ce avea un soț mai mult sau mai puțin în putere (care trebuia să nu-și mai plângă de milă); în plus, un bărbat și familia lui din 134th Street pierduseră tot ce aveau într-un incendiu. Clubul se mobiliză să vină în ajutorul familiei ruinate și o lăsă pe Violet să-și dea singură seama care era problema și cum s-o rezolve.

Violet era cumplit de slabă; avea cincizeci de ani și era încă atrăgătoare când avu izbucnirea de la înmormântare. Te-ai fi gândit că faptul, că fusese alungată din biserică, va fi sfârșitul – al rușinii și al celorlalte – dar nu fu așa. Violet este destul de rea și destul de atrăgătoare, încât să-și închipuie că și fără siluetă și fără tinerețe îl putea pedepsi pe Joe găsindu-și un iubit și lăsându-l s-o viziteze în propria ei casă. Credea c-o să-l facă să nu mai plângă și că o să-i dea și ei oarecare satisfacție. Ar fi funcționat, presupun, dar copiii sinuciderilor sunt greu de mulțumit și se grăbesc să creadă că nimeni nu-i iubește, pentru că nu sunt cu adevărat prezenți.

Oricum, Joe nu le-a acordat nici o atenție lui Violet și prietenului ei. Nu știu dacă ea l-a alungat sau dacă el a părăsit-o pe ea. Poate că a simțit că talentele lui Violet nu erau pe măsura simpatiei pentru bărbatul cu inima frântă din camera alăturată. Dar a știut că toată treaba n-a durat mai mult de două săptămâni. Următorul plan al lui Violet – să se reîndrăgostească de soțul ei – s-a năruit înainte de a căpăta consistență. Faptul că-i spăla batistele și-i punea mâncare pe masă, a fost tot ce a reușit să facă. O tăcere

otrăvită plutea prin camere ca o plasă de prins pește, de care Violet se împiedica în acuzații zgomotoase. Apatia lui Joe din timpul zilei și grijile amândorura, probabil, că au sleit-o de puteri. Așa că se decise s-o iubească – sau mă rog, să afle informații despre fata de optsprezece ani a cărei față catifelată încercase s-o taie, deși nu ar fi ieșit decât paie la suprafață.

La început Violet nu află decât numele fetei, vârsta și că era vorbită de bine în cabinetul de cosmetică. Așa că începu să adune restul informațiilor. Poate crezuse că va rezolva astfel misterul iubirii. Mult noroc și spune-mi cum se termină!

A interogat pe toată lumea, începând cu Malvonne, o vecină de la etaj – cea care-i spusese despre relația lui Joe și al cărui apartament îl folosiseră drept cuibușor de nebunii. De la Malvonne află adresa fetei și cine îi erau părinții. De la cosmeticiene află ce fel de ruj purta, ce fel de aparat de îndreptat părul (deși bănuiesc că fata nu avea nevoie să-și îndrepte părul), ce formație prefera (formația lui Slim Bates, Ebony Keys, care era destul de bună, cu excepția vocalistei, care era probabil iubita lui, căci altfel de ce altceva ar fi lăsat-o să-i insulte formația). Și când află care erau, Violet îi imită pașii de dans. Toate acestea. Când reuși să-i imite perfect pașii – având grijă la genunchi – toată lumea, inclusiv fostul ei iubit, fură dezgustați și eu pot să înțeleg de ce. Era ca și cum ai privi un bătrân porumbel de stradă ciugulind din coaja unui sandwich cu sardine, pe care pisicile îl lăsasera în urmă. Dar Violet era deosebit de perseverentă și nici o glumă sau o privire crucișă n-o puteau opri. Hălădui prin școala publică nr. 89 ca să vorbească cu profesorii care o cunoscuseră pe fată. Se duse și la școala generală nr. 139, pentru că fata învățase

acolo înainte de a se prosti cu niște cursuri vocaționale, neexistând în zonă vreun liceu la care să se poată încrie o fată de culoare. Iar o vreme o bătu la cap pe mătușa fetei, o doamnă respectabilă care din când în când lucra în domeniul textilelor, până când mătușa se înmuie și începu să aștepte cu nerăbdare vizitele lui Violet, ca să discute despre tinerete și despre purtări necuviincioase. Mătușa îi arătă lui Violet, toate lucrurile fetei moarte și începu să-i fie clar (și mie la fel) că această nepoată fusese nu numai vicleană, ci și lipsită de compasiune.

Mătușa îi arată în mod deosebit o fotografie a fetei și o lăsă pe Violet să o păstreze pentru câteva săptămâni. Nu zâmbea în ea, dar cel puțin era vie și foarte îndrăzneță. Violet avu tupeul s-o așeze pe polița șemineului din salon, și, împreună cu Joe, se uita la ea cu uluire.

Se întrezărea o atmosferă sumbră în casă, acum că nu mai erau păsările, iar ei plângeau toată ziua; dar când veni primăvara, Violet văzu intrând în clădire o altă fată, cu părul ondulat și cu un disc Okeh sub braț și cu niște carne împachetată în hârtie. Violet o invită înăuntru ca să se uite la disc și așa începu trio-ul scandalos din Lenox Avenue. În final, singura diferență a fost cine pe cine a împușcat.

* * *

Tubesc la nebunie Orașul.

Lumina zilei se înclină ca o lamă care taie clădirile în două. În partea de sus văd fețe care privesc și nu e ușor să-ți dai seama, care sunt oameni și care opera unor zidari. În jos sunt umbre, unde orice lucru obișnuit se poate întâmpla: sunete de clarinet și oameni care fac dragoste, certuri și voci de femei îndurerate. Un oraș ca ăsta mă

face să visez departe și să intuiesc lucrurile. Asta din cauza oțelului strălucitor care se leagă în susul umbrei. Când mă uit deasupra fâșiilor de iarbă verde care străjuiesc râul, la turlele bisericilor și la holurile crem și arămii ale clădirilor de apartamente, mă simt puternic. Singur, desigur, dar strașnic și indestructibil, precum orașul în 1926 când se terminaseră toate războaiele și nici unul nu avea să mai fie. Oamenii de acolo, din umbră, sunt fericiți din această cauză. În sfârșit, în sfârșit, totul urmează să se întâmple. O spun oamenii deștepți și ceilalți îi ascultă și citesc ce scriu ei și sunt de acord: vin vremuri noi. Fiți atenți! Lucrurile rele au trecut. Lucrurile rele. Lucrurile în legătură cu care nu se putea face nimic. Felul în care erau oamenii atunci și acolo. Uitați toate acestea. Istoria s-a terminat și în sfârșit totul urmează să se întâmple. Pe holuri și în birouri oamenii stau și au gânduri viitoare despre proiecte, și poduri, și trenuri rapide. A&P angajează un funcționar de culoare. Femei cu picioare lungi și cu limbi roz de pisică rulează bani în tuburi verzi pentru mai târziu, apoi râd și se iau în brațe. Oameni obișnuiți înghesuie hoți în alei pentru o răzbunare rapidă și, dacă sunt proști și nu știu cum să-i jefuiască, hoții îi înghesuie și ei. Golani împart bunătăți și fac tot ce le stă în putință să rămână interesați și, dat fiind că oamenilor le face plăcere să-i privească, sunt atenți la cum se îmbracă și cum își meșteresc înjurăturile. Nimeni nu vrea să ajungă de urgență la Spitalul Harlem, dar dacă chirurgul de culoare e acolo, mândria întrece durerea. Și deși părul celor din prima clasă de asistente de culoare a fost declarat nepotrivit pentru boneta oficială a asistentelor Bellevue, acum există totuși treizeci și cinci, toate dedicate și excelente în meseria lor.

Nimeni nu spune că e drăguț aici; nici nu spune nimeni că e ușor. Dar e un moment decisiv și dacă ești atent la harta străzilor, Orașul nu te poate răni.

Nu am mușchi și deci nimeni nu se așteaptă să mă apăr singur. Dar știu cum să fiu precaut. În primul rând, mă asigur că nimeni nu știe totul despre mine. În al doilea rând, urmăresc totul și pe toată lumea și încerc să-mi dau seama care le sunt planurile, raționamentele, cu mult timp înainte ca ei înșiși s-o facă. Trebuie să înțelegi cum e să accepți provocarea unui oraș mare: mă expun la tot felul de nelegiuri și ignoranțe. Cu toate acestea, aceasta este singura viață care mi se potrivește. Îmi place felul în care Orașul îi face pe oameni să creadă că pot îndrăzni orice și să scape basma curată. Îi văd peste tot: albi bogați, dar și oameni de rând, se adună în vile decorate și redecoreate de femei de culoare mai bogate decât ei și ambii sunt încântați de spectacolul pe care îl reprezintă celălalt. Am văzut ochii evreilor de culoare, plini de milă pentru toată lumea care nu e ca ei, înfulecând din priviri tarabele de mâncare și gleznele femeilor ușoare, în timp ce o adiere agita penele albe de la caschetele bărbaților din UNIA¹. Un bărbat de culoare se coboară din ceruri suflând într-un saxofon și dedesubtul lui, în spațiul dintre două clădiri, o fată discută aprins cu un bărbat cu pălărie de paie. El îi atinge buza, ca să îndepărteze o bucăciță de ceva. Dintr-odată, e redusă la tăcere. El îi atinge bărbia. Stau nemișcați. Ea dă drumul la poșetă, iar gâtul îi formează o curbă frumoasă. Bărbatul își pune mâna pe zidul de piatră de deasupra capului ei. Din felul în care își mișcă fălcile și din cum își agită capul,

¹ Universal Negro Improvement Association and African Communities (Imperial) League (UNIA-ACL) este o organizație naționalistă a negrilor, fondată de Marcus Garvey (n. tr.).